

Op Geopad naar Mintstroom en oude Vecht in Utrecht

waar een oude bovenloop van de Vecht
verstedelijking overleefde

Deze brochure over een bos-en reliëfrijk stuwwalgedeelte ten noorden van Amerongen is aflevering 182 van een reeks gewijd aan gebieden waar ook de bodem en het reliëf ons duidelijk laten zien welke invloed natuurlijke processen en de mens er op de ontwikkelingen hadden.

Aangegeven wordt waaruit een en ander valt af te leiden. Speciale aandacht krijgen daarbij enkele routes waar dit goed kan worden waargenomen en wij dus op geopad kunnen gaan.

Deze aflevering van onze reeks landschapshistorische gidsjes beschrijft de restanten van de waarschijnlijk oudste bovenloop van de Vecht en haar de afgelopen twee eeuwen verstedelijkte naaste omgeving. De later deels verdwenen en gekanaliseerde waterloop was lang bekend als de Oude Vecht. Maar werd althans ten dele ook de Mintstroom genoemd. Wat bovendien de huidige naam van haar zuidelijkste sectie is of bleef.

In dit gidsje wordt een wandelroute beschreven. Bovendien is enige aandacht geschonken aan de nabijgelegen vrij oude woonbuurten van de stad Utrecht en hun voornaamste bezienswaardigheden.

De informatie is gebaseerd op veldverkenningen en onderzoeksresultaten. In sommige gevallen zijn meerdere mogelijke verklaringen gegeven voor het ontstaan van aardkundige verschijnselen. Niet alles namelijk werd al grondig onderzocht en niet altijd zijn bepaalde mogelijke oorzaken uit te sluiten.

Inhoud

Voorwoord	3
Om welk en wat voor gebied gaat het?	3
De natuurlijke ontwikkeling.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
De invloed van de mens.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
En nu op geopad.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Samenvatting.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

Voorwoord

Wie wil weten waardoor een gebied werd zoals het nu is, kan veel hebben aan hetgeen de Aarde erover vertelt. Zowel de grond onder onze voeten als het reliëf om ons heen bieden daar vaak allerlei informatie over. Daarbij tonen ze behalve effecten van natuurlijke processen ook de invloed die de mens op de ontwikkelingen uitoefende.

Om profijt te hebben van de informatiebron Aarde moeten wij haar taal wel verstaan. Bij een wandeling naar de Minstroom en oude Vecht kan deze brochure dan als een soort tolk fungeren. Ze is aflevering 182 van een reeks vergelijkbare uitgaven over gebieden waar de bodem- en reliëfkenmerken ons veel te zeggen hebben.

In elke aflevering wordt eerst iets over de ligging en aard van het betreffende gebied meegedeeld. Dan volgt een hoofdstuk over de natuurlijke processen die er plaatsvonden en de invloed die de mens op de ontwikkeling van het gebied had. Hierna wordt een wandelroute beschreven waar bodem en reliëf de geschetste ontwikkeling duidelijk laten zien. Een dergelijke route wordt wel 'Geopad' genoemd.

De reeks brochures met beschrijvingen van zulke routes verschijnt dan ook onder het motto 'Op Geopad'. Om het gebruik van de brochures te vergemakkelijken worden de teksten van de afleveringen telkens met een aantal situatieschetsen verduidelijkt.

Om welk en wat voor gebied gaat het?

Onderwerp ervan zijn de restanten van de waarschijnlijk oudste bovenloop van de Vecht en haar naaste omgeving. Waarbij we vier secties met een eigen karakter onderscheidden. De later deels verdwenen en gekanaliseerde waterloop was lang bekend als de Oude Vecht maar werd althans ten dele ook de Minstroom genoemd. Wat bovendien de huidige naam van de zuidelijkste sectie is.

De afgelopen twee eeuwen werden de ontwikkelingen die de Oude Vecht doormaakte ook beïnvloed door de oudste noord- en zuidoostelijke uitbreidingen buiten het stadscentrum van Utrecht. Ook hieraan is de nodige aandacht besteed. Waarbij bovendien wordt geattendeerd op enkele bezienswaardigheden bij de voormalige rivierbedding.

Evenals in de meeste andere brochures van onze Reeks Op Geopad wordt er ook in dit gidsje een wandelroute beschreven. De ongeveer vijf kilometer lange route verbindt het station Utrecht – Vaartse Rijn met de monding van de Oude Vecht in de huidige Vecht.

De oude vecht voor de verstedelijking

De oudste noord- en zuidoostelijke buitenwijken van de stad Utrecht liggen grotendeels ter weerszijden van de later plaatselijk gekanaliseerde oudste bovenloop van de Vecht. Die rivierarm was onderdeel van een stroomstelsel dat eeuwenlang voornamelijk slechts een complex moerassige venen ontwaterde. En tientallen kilometers noordelijker het toenmalige Flevomeer van zoetwater voorzag.

Zuidoostelijk van de moerassen meanderde de Kromme Rijn naar het westnoordwesten. Daarbij hoogde de rivierarm met het door hem meegenomen losse bodemmateriaal vooral zijn naaste omgeving maar ook zijn rivierbedding op. Aldus ontstonden stroomruggen met oeverwallen die soms door het rivierwater overspoeld of geperforeerd werden.

Als gevolg daarvan kwam het rivierwater even voor het gebied waar nadien het centrum van Utrecht ontstond ook terecht in de bovenloop van de Vecht. Die daardoor bovendien wat door de Kromme Rijn aangevoerd bodemmateriaal ging transporteren en afzetten.

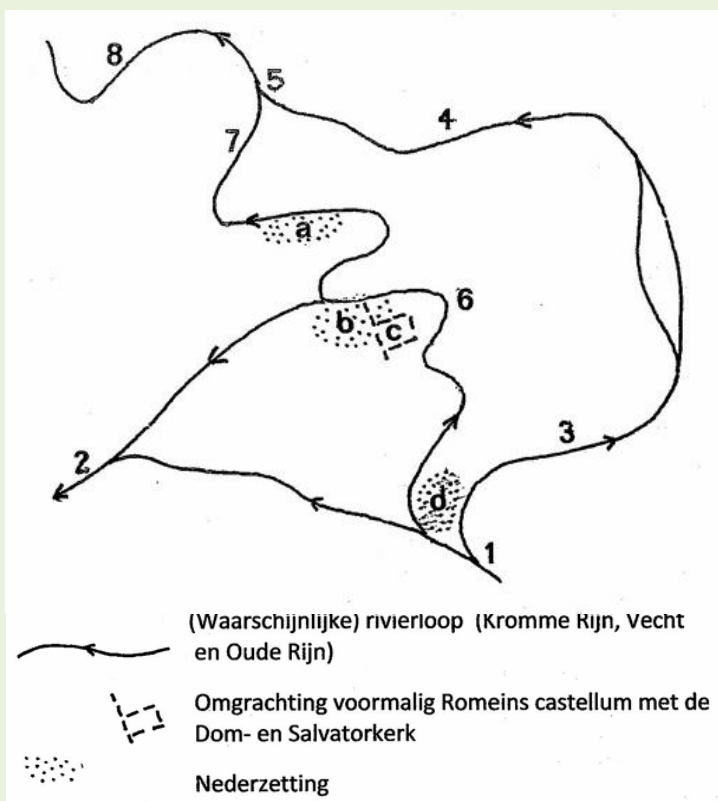
De oorspronkelijke bovenloop van de Vecht creëerde toen enkele grootschalige bochten. Daarbij ging ze in de buurt van het gebied waar tegen het eind van de negentiende eeuw het Wilhelminapark werd aangelegd een tweetakkige stroom worden en dat blijven tot de plek waar nu de Alexander Numankade begint.

Niet lang daarna creëerde de Kromme Rijn wat verder stroomafwaarts een andere bovenloop van de Vecht. De rivierarm deed dat vanuit de plek waar hij overging in de een meer westelijke koers prefererende Oude Rijn. Door dit gedrag bezorgde de Kromme Rijn zich in feite twee benedenlopen maar marginaliseerde hij tegelijk de betekenis van de oudere bovenloop van de Vecht.

Doordat de Kromme Rijn de Vecht een nieuwe bovenloop schonk ontstond een voor de handel belangrijke driesprong van waterwegen. Het is dan ook geen wonder dat de omgeving ervan het centrum van Utrecht werd.

De rivierlopen van Utrecht omstreeks 1000

(o.a. volgens Marijke van Dinter 2017)

1. Kromme Rijn,
2. Leidsche Rijn,
3. Minstream,
4. Oude Vecht,
5. Zwarte Water,
6. Kromme Nieuwe Gracht,
7. Otterstroom,
8. Vecht.

- a. Zone met Lange Lauwersstraat, Waterstraat en Jacobikerkerk,
- b. Handelsnederzetting Stathe met Buurkerk,
- c. Terrein voormalig Romeins castellum met Dom- en Salvatorkerk,
- d. Klaaskerk en omgeving.

De binnenstad van Utrecht ontstond door het uit- en aaneengroeien van drie op een oeverwal van de Kromme Rijn en Vecht gelegen oude nederzettingen. Tijdens die ontwikkeling werden enkele delen van de Kromme Rijn vervangen door een gracht. Restanten van de natuurlijke Kromme Rijn zijn waarschijnlijk/mogelijk de bochtige delen van de Oude Gracht bij de Twijnstraat en het stadhuis en (het noordelijk deel) van de Kromme Nieuwe Gracht.

De Vecht was oorspronkelijk een zelfstandig veenstroompje. Later zou echter ook water van de Kromme Rijn de bedding ervan gaan volgen. Als gevolg hiervan heeft de Vecht tijdelijk ook vrij veel door die rivier aangevoerde bodemdeeltjes getransporteerd en afgezet. Later nam de bovenloop van de met de Kromme Rijn gefuseerde Vecht echter weer in betekenis af. Haar bedding bleef tot op heden echter vrijwel behouden. Delen ervan zijn de Minstream, een sloot achterlangs het Wilhelminapark, het deel van de Biltse Grift westelijk van de Biltstraat, de grotendeels behouden Koekoekse Vaart en een restant van het Zwarte Water bij de Vecht.

Belangrijker werd de bedding die zich vanuit het centrum van Utrecht vormde. Daarvan zouden in en bij Utrecht echter twee meanders worden vervangen door een kanaal.

De oorspronkelijke bovenloop van de Vecht behield daardoor in historische tijd nog lang haar landelijke ambiance. Wel zou ze toen gedeeltelijk verdwijnen. Een belangrijke oorzaak daarvan was ongetwijfeld de ontwatering van haar naaste omgeving. Die werd bevorderd door het graven van de oostelijke Utrechtse stadssingels. Maar ook het creëren van de waterweg Utrecht - De Bilt - Zeist.

Voor de realisatie van deze vooral als de Biltse Grift bekend geworden verbinding werden de deels tweetakkige centrale secties van de oude Vechtbedding zelfs gekanaliseerd. Daarbij zouden ze over grote lengte in hun naaste omgeving vervangen worden of concurrentie krijgen door een recht kanaal. In de tweede helft van de vorige eeuw verdween nog een deel van de noordelijkste Oude Vecht - sectie, doordat het werd gedempt.

Al met al is de Oude Vecht lang niet overal in haar natuurlijke historische waarde gelaten. Dat zou overigens ook de nieuwe bovenloop van de Vecht overkomen. In het reliëfarme deel van Midden Nederland zou ze eerst net als de Kromme Rijn en het er op aansluitende deel van de Oude Rijn zowel veel zand en fijner bodemmateriaal aanvoeren en achterlaten als grootschalig gaan meanderen. Waarop al in de Hoge Middeleeuwen werd gereageerd met het afsnijden van enkele grote rivierbochten.

De oude vecht tot aan de biltstraat

De sectie Minstroom

Met deze sectie bedoelen wij het deel van de beschreven zone dat is gelegen tussen de Kromme Rijn en de Adriaan van Ostadelaan. Een lang restant van de Oude Vecht wordt er vanouds Minstroom genoemd. Volgens sommigen zou het betekenen dat het maar een klein waterloopje was en is. Maar er zou ook mee kunnen zijn aangegeven dat de Oude Vecht er door meentgronden stroomde. Ze zou dan gemeenschappelijk door een dorp gebruikt en beheerd graslandgebied hebben ontwaterd.

De sectie wordt in haar lengterichting ontsloten door de Abstederdijk, die belangrijk was voor het regionale handelsverkeer. Ze werd genoemd naar het voormalige buitengerecht dat hij aan de kant van Utrecht markeerde. De buitengerechten waren bij Utrecht gelegen autonome heerlijkheden, die in een aantal gevallen echter ook verantwoording aan de overheid van die belangrijk geworden plaats moesten afleggen. Na de Franse Tijd werden de buitengerechten in 1818 gemeenten, die vijf jaar later grotendeels door Utrecht zouden worden geannexeerd. Abstede is al in 1133 vermeld als Abbenstade. Het tweede deel van die Middeleeuwse naam wijst op de toenmalige aanwezigheid van een glooiende oever waar (kleine) boten konden aanleggen.

De Minstroom verdween waar ze op korte afstand werd geparallelliseerd door de sectie Tolsteegsingel van de stadsbuitengracht. Dat was tot bij de Servaasbrug van die Singel het geval. Verderop bleef de Minstroom een waterloop die veel van haar vroegere kenmerken behield. Ze passeert er eerst de Oosterspoorbaan op de plek waar het nu niet meer als spoorlijn gebruikte deel ervan begint en in een wandelpad werd getransformeerd. Vervolgens doorsnijdt de Minstroom een gebied waar nog enkele delen van de er lang landelijk gebleven omgeving onbebouwd bleven en ook een enkele antieke boerderij daaraan nog herinnert. Een van de landelijk gebleven plekken werd een openbaar toegankelijke dierenweide, een andere het volkstuincomplex Abstede. Enkele landelijk gebleven plekken zijn tegenwoordig lommerrijke binnenterreinen en niet vrij toegankelijk.

Speciale vermelding verdient de voormalige hallehuishoeve Abstederdijk 188, die ook bekend is als Huis de Bras. Het bedrijfsgedeelte ervan is in oorsprong 16de-eeuws maar omstreeks 1980 gereconstrueerd. In de periode 1600-1715 was de boerderij ook een schuilkerk.

Het grootschalig bochtige restant van de Minstroom houdt enige tijd de oude Zonstraat gezelschap om er zich vervolgens weer van te verwijderen.

Tegenwoordig streeft een stichting naar het behoud van de nog resterende antieke karakteristieken van de Minstroom. De sectie eindigt bij de Adriaan van Ostadelaan, die de Minstroom overkruist via de Abstederbrug.

De sectie Wilhelminaparkkwartier

Naar het Wilhelminapark noemden wij het deel van de “Oude Vechtstreek” tussen de Adriaan van Ostadelaan en de Biltstraat. Het is een op veel plaatsen lommerrijke zone met veel luxe bebouwing en restanten van enkele oude buitens.

Vorbij de Adriaan van Ostadelaan geniet de Minstroom nog even gezelschap van de Rembrandtkade, die overigens echter vrijwel geheel langs een al in de Middeleeuwen gegraven smal kanaal werd aangelegd. Dat kanaal was onderdeel van een al eeuwenoude gegraven haakvormige waterweg die de Minstroom buiten Utrecht verbond met de Biltse Grift en bekend was als de Ridderschapsvaart. Het graven van de bijna overal goed herkenbaar gebleven kanaalverbinding versnelde de natuurlijke teloorgang van de een westelijker route prefererende Minstroom. Waardoor ze bij het begin van haar gegraven concurrent zelfs kan zijn dichtgeslibd. Het is dan ook geen wonder dat de Minstroom nu bij het kanaal lijkt te eindigen. Dat was echter niet het geval. Even verderop is de sloot onderlangs de Koningsstraat waarschijnlijk dan ook een bij de aanleg van het Wilhelminapark verbouwd restant van de Oude Vecht.

Aan het noordelijk uiteinde van het Wilhelminapark lijkt de Oude Vecht / Minstroom andermaal te eindigen. Ook daar werd ze echter dodelijke concurrentie aan gedaan door het graven van kanalen in haar onmiddellijke omgeving. Dat gebeurde daar bij de realisatie van de Biltse Grift.

Tegen het einde van de 19de eeuw was Utrecht een stad met slechts weinig doorgankelijk openbaar groen. Wel was enkele decennia daarvoor een deel van de verdedigingsgordel rond de binnenstad getransformeerd in het reliëfrijke lommerrijke Zocherpark. Naarmate de stad ging groeien voorzag dat enkele kilometers lange plantsoen echter steeds minder in de toen groeiende behoefte aan verpozing in een aantrekkelijke lommerrijke omgeving. Stedelingen die zich dat konden permitteren gingen dan ook in toenemende mate verhuizen naar omstreken van de stad waar zo'n ambiance wel in voldoende mate konden worden geboden.

Als reactie hierop ging het gemeentebestuur van Utrecht streven naar een vergroting van de oppervlakte openbaar groen. Dat werd vergemakkelijkt door de omstandigheid dat buitenlangs de rand van de stad veel eigenaren van buitens en andere landerijen zich onder meer om financiële redenen genoodzaakt voelden hun grondbezit geheel of gedeeltelijk te verkopen.

Een van de buitens die daarom werd vervreemd was Het Hoogeland. Zoals de naam ervan al zegt lag het landgoed relatief hoog. Verantwoordelijk daarvoor was de er tweetakkige Vecht, die ter plekke vrij veel oeverafzettingen vormde. De buitenplaats Het Hoogeland dateerde van 1825 toen Willem Elisa Ram bij de Biltstraat terrein van de warmoeziers hofstede Bleijenburg kocht. Hij liet er de boerderij slopen en een door de Vlaamse architect T.F. Suys ontworpen neoclassicistisch landhuis bouwen. En liet dat tien jaar later aan beide zijkanten met een vleugel verbreden. De oorspronkelijk bij de Biltstraat gesitueerde hoofdingang van het pand is toen verplaatst naar de kant van de Museumlaan, waar er een beschuttende halfronde zuilenportiek voor werd gebouwd. Bij de uitbreidingen was architect David Zocher jr. betrokken.

Rond het huis werd de voormalige tuinderij getransformeerd in een landschapspark, dat door de Utrechtse architect en tuinder Hendrik van Lunteren was ontworpen.

In 1870 is langs de westrand van het buiten de Oosterspoorbaan van Utrecht aangelegd. Dertien jaar later besloten de beide ongehuwde erfgenamen van Willem Ram het buiten te gaan verkopen. Het zou echter nog enkele jaren duren voor overeenstemming kon worden bereikt over de voor die tijd vrij hoge verkoopprijs. Die was de gemeente Utrecht toen bereid te betalen.

Mede om de kosten daarvan te dekken zou toen een deel van het landgoed bebouwd gaan worden met luxe huizen. Die verrezen ter weerszijden van de toen aangelegde groene wandelpromenade Emmalaan.

Aan de stichter van het verkleinde voormalige buiten herinnert nog de naam van de deftige Ramstraat. Ze lijkt langs of ter plekke van een mogelijk al in de Middeleeuwen verdwenen deel van de westelijke Oude Vechtloop te zijn gepland. Het landhuis van het Hoogeland werd nadat het door Utrecht was verworven het domicilie van een museum. Dat was een voorloper van het later in de binnenstad van Utrecht gevestigde Centraal Museum.

In de periode 1918 – 1977 fungeerde het grote landhuis als het hoofdkantoor van Staatsbosbeheer, die het pand in 1934 ingrijpend liet verbouwen en de zolderverdieping geschikt maakte voor een museale functie. Na zijn vertrek uit het Hoogeland zou het Staatsbosbeheer enkele malen verhuizen. En later een aantal jaren gevestigd zijn in een nieuw gebouwencomplex bij het station Driebergen-Zeist. Dat moest echter al weer wijken voor de recente herinrichting van de stationsomgeving. Sindsdien geniet Staatsbosbeheer gastvrijheid in Amersfoort. Waar het werd gehuisvest in een deel van het bij de noordrand van de binnenstad gelegen, vrij grote gebouw van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Westelijk van Het Hoogeland bleef een klein deel van het buiten Oorsprongpark behouden. Ook dat park werd door Hendrik van Lunteren ontworpen, in de tachtiger jaren van de negentiende eeuw verkocht en nadien gedeeltelijk bebouwd. Langs de vanwege die bebouwing aangelegde straat Oorsprongpark verrees in 1886 een rij van tien grote stadsherenghuizen, die waren ontworpen door Derk Semmelink.

Deze architect ontwierp later ook nog het imposante pand bij de hoek Oorsprongpark – Maliebaan. Dat pand vertegenwoordigt duidelijk de neorenaissance. Een opvallend onderdeel ervan is de robuuste hoektoren, die wordt gekroond door een decoratieve spits.

Het naamdeel Oorsprong van het voormalige buiten hield verband met de onjuiste opvatting van zijn eerste eigenaar dat er de Oude Vecht ontsprong. Het was hem namelijk niet bekend dat die rivierarm bij de Kromme Rijn begon, maar in het Wilhelminaparkkwartier her en der verdween toen bij de randen van de wijk enkele kanalen werden gegraven.

Bezuiden de Oude Vecht lagen de Benedicter Abdij en het buiten Oudwijk. In 1888 besloot baron van Boetzelaer van Oosterhout er zijn waarschijnlijk langs de binnenzijde van een wijde Oude Vechtbocht ontstane zone tuinderijen van het Oudwijkerveld af te stoten. Dit deed hij echter wel onder de voorwaarde dat die dan binnen tien jaar in een openbaar wandelpark zou zijn getransformeerd. Evenals Het Hogeland is het tuindersgebied toen gekocht door de gemeente Utrecht. Maar vervolgens conform de met de baron gemaakte afspraak nog voor het eind van de negentiende eeuw vrijwel geheel verparkt. Waarop het ter gelegenheid van de inhuldiging van Koningin Wilhelmina naar haar werd genoemd.

Het door H. Copijn in landschapsstijl ontworpen groengebied wordt tegenwoordig ervaren als een van de aantrekkelijkste wijkparken van onze vier grote steden. De contouren van het park doen sommigen denken aan een peer. Daarbij zijn het zuidelijk en centrale deel van het park het breedst, terwijl het noordelijk deel in de richting van de brede beboomde Emmalaan smaller wordt.

Het park werd ontsloten door wandel- en fietspaden. Het zuidelijk deel van het park is grotendeels een ovale speelweide. Deze boomarme groene plek werd omgeven door een lommerrijke zone, die in de lengterichting op een wandelpad comfortabel kan worden beleefd.

Het centrale deel van het park werd een door opgaand groen omgeven waterpartij die destijds mogelijk in een wat lager deel van het voormalige agrarische gebied werd gepland. Bij de bochtige randen van de grote vijver zijn twee eilandjes uitgespaard. Aan de noordwestkant gaat de grote vijver over in een brede bochtige sloot, die net het restant van een riviertje lijkt.

Tussen het zuidelijk en centrale deel van het park stond aanvankelijk een chaletachtig paviljoen, dat in 1925 echter is vervangen door een theehuis met een rieten dak.

Aan de noordkant eindigt het park bij de vrij grote Oudwijkrotonde. Midden op deze rotonde stond een uiteindelijk bijna 170 jaar oud geworden imposante bruine beuk. Op die leeftijd gaat de weerstand van onze inheemse soorten beuken doorgaans vrij snel afnemen. Ook de vitaliteit van de beuk op de rotonde ging daardoor de laatste jaren achteruit waarna hij tenslotte bezweek aan enkele schimmelziekten, wat werd bevorderd door de warme droge zomers van 2016 en 2017. Meermalen is vergeefs getracht dat te voorkomen. Nadat de boom reddeloos verloren bleek te zijn is echter beloofd hem te vervangen door een al vrij grote andere bruine beuk.

Naast de grote rotonde ligt het rosarium Oudwijk. Het dankt zijn bestaan aan de vereniging Nos jungunt rosae, "Ons verbinden rozen". Zoals zijn naam al zegt wilde de organisatie de beleving van rozen bevorderen en aldus ook het saamhorigheidsgevoel. In verband hiermee verzocht ze de gemeente Utrecht haar toe te staan een rosarium met een oppervlakte van circa 1 ha aan te leggen. Dat mocht uiteindelijk op een grotendeels beboomd terrein van 40 bij 80 meter. Daarvoor moest echter wel de verwijdering van de er aanwezige houtopstand worden geaccepteerd.

Het door J.J. Denier van der Gon ontworpen rosarium werd een eivormig plantsoen en tweezijdig symmetrisch ontsloten door een overwegend rond en radiaal padenpatroon. Middenin het plantsoen domineert een monumentale fontein een groene wandelrotonde. De vereniging droeg de rozentuin na de aanleg over aan de gemeente. Ze zou het rosarium echter nog tot 1938 blijven beheren.

Begin deze eeuw werd het plantsoen gerenoveerd. Daarbij is de rododendronhaag die het omgaf helaas echter verwijderd. Wat wordt betreurd vanwege de daardoor mogelijk geworden visuele confrontatie met het verkeer op de bij het rosarium gelegen rotonde. Jammer is ook dat het aantal in de tuin te bewonderen rozenvariëteiten werd verminderd. De rozen staan in perkjes van het grotendeels gegazonneerde plantsoen. Tegenwoordig streeft een stichting naar een verantwoorde omgang met het Wilhelminapark en zijn omgeving.

Daar zijn ook veel andere dan de tot op heden vermelde bouwwerken onze bijzondere aandacht waard. Bij de Adriaan van Ostadelaan is dat onder andere de vrij imposante Sint Aloysiuskerk. Het is een in 1924 opgeleverde, grotendeels zeskantige koepelkerk. Tegen de voorgevel ervan werd een vrij hoog rank klokkentorentje gebouwd.

Vlakbij de kerk staat aan en bij het stukje Rembrandtkade langs de Minstroom sinds 1924 een door Theo Stuivinga ontworpen monumentaal appartementencomplex dat architectonisch de Amsterdamse School vertegenwoordigt. De 42 woningen ervan zijn bereikbaar via zeven trappenhuisen. Opvallende onderdelen van de bakstenen voorgevels zijn de bovenaan rondbogige toegangsdeuren en daarboven "hangende" halfronde erkers.

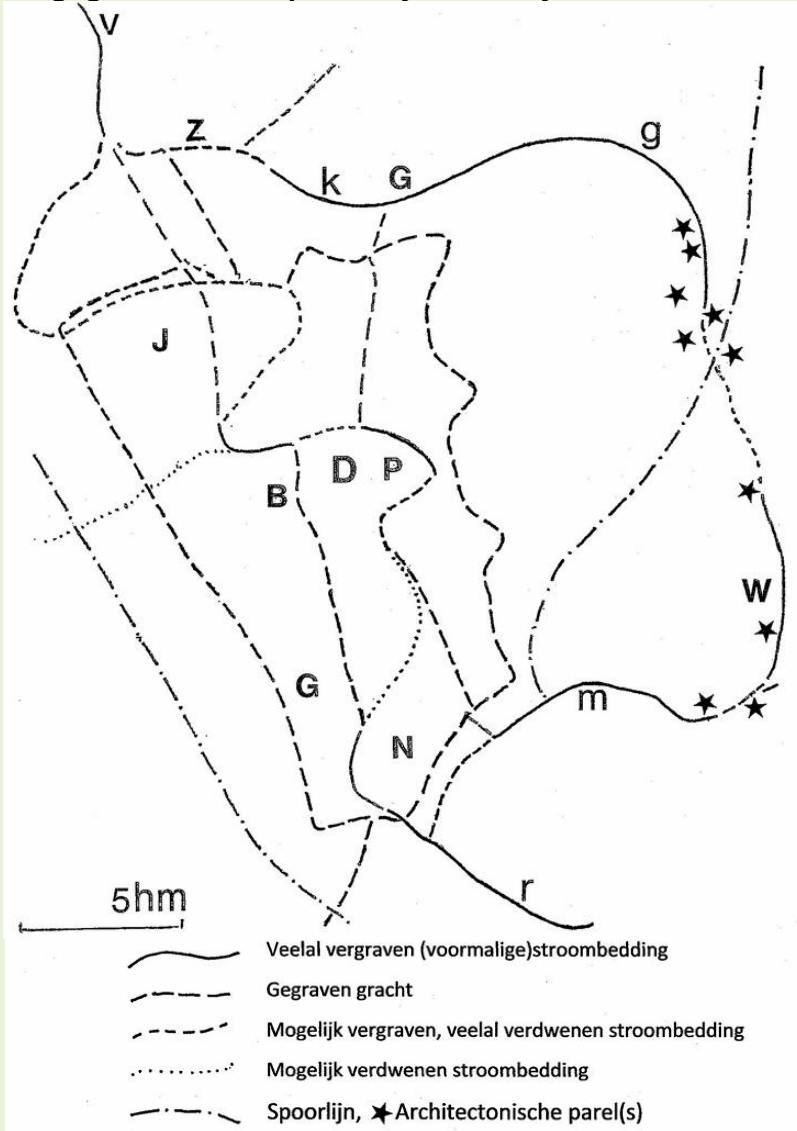
De oude vecht voorbij de Biltstraat

De sectie Biltse Grift

Voorbij de Biltstraat bleef de Oude Vecht tweetakkig tot bij het begin van de huidige Alexander Numankade. De natuurlijke Vechtlopen zouden er echter al in en kort na de Middeleeuwen tot en met het terrein van het huidige Griftpark worden gekanaliseerd. Daarbij werd met name de oostelijke loop van het tweetakkige traject zelfs op korte afstand van haar natuurlijke bedding vervangen door enkele rechte kanalen. Alleen langs de Alexander Numankade mocht de voormalige Oude Vecht haar natuurlijke tracé nog geheel trouw blijven, maar werd haar bedding wel verbouwd. De kanalisaties hielden verband met de aanleg van de waterweg Utrecht – De Bilt – Zeist en het streven de ontwatering van de oostelijke Utrechtse omgeving te verbeteren. De nieuwe waterweg zou vooral bekend worden als de Biltse en Zeister Grift. En in Utrecht toen Biltse Grift worden genoemd.

De al lang geleden buitenlangs een wijde bocht van de Oude Vecht aangelegde Alexander Numankadeverbinding heette vroeger de Bleijenburgkade. Wat verband hield met de nabijheid van het destijds nog bestaande goed Bleijenburg. Daaraan herinnert nu onder andere de naam van een straat. En ook het begin deze eeuw bij de hoek Esveldstraat / Jan van Galen gebouwde appartementencomplex voor 55 plussers, dat namelijk Nieuw Bleijenburg werd gedoopt.

De gegraven of oorspronkelijk natuurlijke Utrechtse stadsgrachten

B Buurkerk,
D Domkerk,
G (linksonder) Geertekerk,
J Jacobikerk,
N Nicolaïkerk /
G (rechtsboven) Griftpark,
W Wilhelminapark /
b Biltse Grift,
k Koekoeksvaart,
m Minstream,
v Vecht,
z Zwarte Water.

Door grondverzet en bebouwing is niet goed meer na te gaan waar de rivieren voor de komst van de Romeinen door het gebied van de huidige stad stroomden.

De huidige naam van de Alexander Numankade herinnert aan de tweede directeur van de voormalige Rijks Veeartsenijschool, die deze functie maar liefst dertig jaar vervulde. Voor die instelling werd in 1820 bij de Biltstraat het van 1680 daterende buiten Gildestein (Gildenstein, Gildesteijn) aangekocht. Op dat buiten was zeven jaar voor deze aankoop een katoendrukkerij gebouwd, maar al vrij snel failliet gegaan.

Gildestein was genoemd naar de Gildebrug en -poort, die destijds het oostelijk uiteinde van een langs de Biltstraat ontstane voorstad van Utrecht markeerden. Zowel het aan de Biltstraat gelegen grote landhuis van Gilde(n)stein als de er achter gelegen voormalige katoendrukkerij zijn tegenwoordig een rijksmonument.

Door de verwerving van Gildestein kreeg de Rijks Veeartsenijschool buitenlangs de westrand van de tweetakkige Vecht de beschikking over een honderden meters lange strook land.

Die zou ze vooral in de eerste decennia van de vorige eeuw geleidelijk verder gaan bebouwen. De vroeg 20ste-eeuwse woon- en andere bebouwing is goed herkenbaar aan de voor die tijd karakteristieke architectuur.

Speciale vermelding verdient de opvallende voormalige manége, die vanwege haar neogotische stijkenmerken de paardenkathedraal werd genoemd.

Bij het eind van het schoolterrein toont ook het in 1919 voltooide gebouw, waar een anatomisch laboratorium en kliniek voor kleine huisdieren waren gevestigd, ons bijzondere architectuur.

Die vertegenwoordigt de art deco. Het gebouw werd ontworpen door Joseph Crouwel, die ook de architect was van het voormalige Utrechtse hoofdkantoor.

De voornamelijk in elkaars verlengde straten en paden waarlangs de bebouwing verrees verwijzen naar activiteiten die op het terrein van de school plaatsvonden.

Sinds de twintiger jaren van de vorige eeuw werd de veeartsenijschool gefaseerd bevorderd tot de faculteit Diergeneeskunde van de Utrechtse Universiteit. Die zou in de tweede helft van de vorige eeuw echter gefaseerd verhuizen naar de universiteitscampus De Uithof. Veel panden kregen toen voornamelijk een woonfunctie

Vorbij de Blauwkapelseweg werd de omgeving van de Biltse Grift een bedrijventerrein. Voordien was er omstreeks 1850 bij de Wittevrouwensingel nog het landhuis Welgelegen gebouwd en door een grote tuin omgeven. In de tweede helft van de negentiende eeuw zou de omgeving van het buiten zijn aanvankelijk nog gedeeltelijk landelijk karakter echter al vrij snel verliezen. Zo kwam er in 1860 de gemeentelijke gasfabriek te staan en ging de stad Utrecht zeven jaar later het centrale deel van het gebied misbruiken voor de afvalberging. Dat terreingedeelte werd toen De Vaalt gedoopt.

Nadien vestigde zich achter het Huis Welgelegen een fouragebedrijf annex veevoederfabriek. De eigenaar ervan verwierf ook het huis Welgelegen, dat hij als een paardenstal ging gebruiken. Sinds 1960 verdwenen de op het terrein gevestigde bedrijven echter weer. Aan de vroegere bedrijvigheid herinneren nu nog slechts enkele gebouwen en de later afgedekte stort. Verreweg het grootste, imposante gebouw waar het fouragebedrijf en de veevoederfabriek gevestigd waren is toen blijven staan, terwijl het daarvoor gelegen Huis Welgelegen in 1981 zou worden gesloopt.

Nadien werd vrijwel het gehele voormalige bedrijventerrein een multifunctioneel wijkpark en het grote fabrieksgebouw getransformeerd in een appartementencomplex.

Het wijkpark is sinds 1999 openbaar toegankelijk. Onderzoekers ontdekten er in 2008 dat bacteriën die zich voeden met het afval van de vaalt giftige bestanddelen ervan neutraliseren. Natuurlijke ontwikkelingen kunnen dus bepaalde afvalstoffen onschadelijk maken.

De sectie Koekoeksvaart

Vorbij het Griftpark bleef de Oude Vecht nog grotendeels behouden. Waar dat het geval is presenteert de bedding ervan lokaal ook nog bepaalde kenmerken van voor de verstedelijking van haar omgeving.

Tussen het Griftpark en de Zaagmolenkade werd de Oude Vecht later onder andere ook de Koekoeksvaart genoemd. Deze naam herinnert aan de 17de-eeuwse hoeve De Koekoek van het in haar omgeving verdwenen landelijk gebied.

Behalve Koekoeksvaart was (Nieuwe) Keizersgracht een alternatieve naam van de Oude Vecht. Bovendien werd die voormalige rivierarm voorbij de Zaagmolenkade bekend als het Zwarte Water. Hij werd er namelijk ook gevoed door een weinig polderland en moerassen ontwaterende, donkerkleurige gekanaliseerde stroom. Die, gezelschap van de Zaagmolenkade genietende stroom zou in de vijftiger jaren van de vorige eeuw over grote lengte worden gedempt. Wat trouwens ook het in de buurt van de kade gelegen deel van de Koekoeksvaart overkwam. Daardoor verdween de Oude Vecht van de Adriaan Bloemaertstraat tot even voorbij de Merelstraat.

Van daar bleef de voormalige rivierarm tot aan haar monding in de bredere huidige Vecht dempingen echter bespaard. Op een scheve T-kruising legt ze er contact met de Oosterstroom. Dat is een recht kanaaltje en een van de waterlopen die de vroegere voorstad Bemuurde Weerd markeerden.

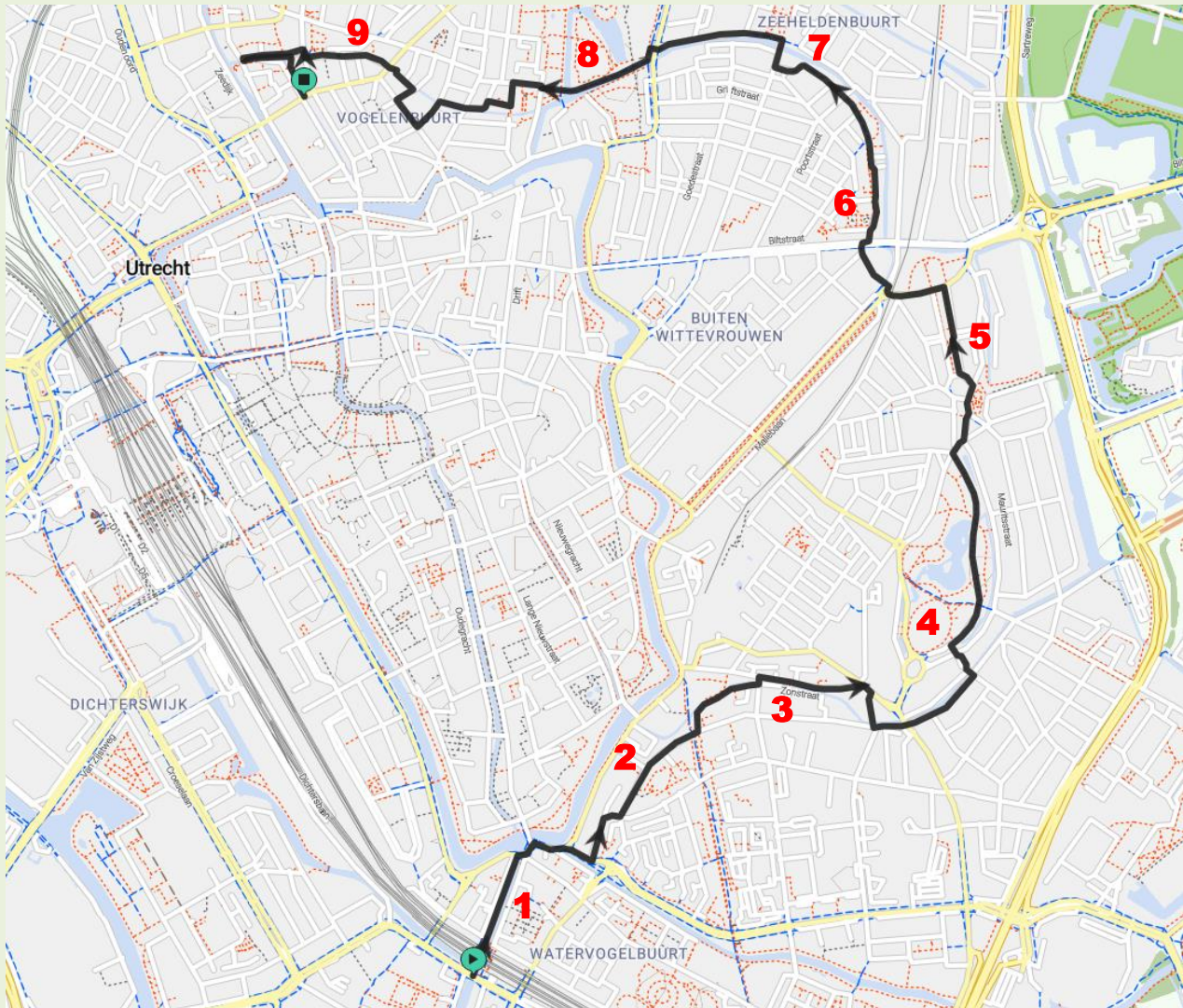
Bij de T-kruising kan het waterpeil van de Oude Vecht en Oosterstroom worden gereguleerd door een drietal met raderen bedienbare antieke sluisjes. Die vertegenwoordigen een type dat meer in het oostelijk Vechtplassengebied voorkomt. Vermoed wordt dat zij in de 19de eeuw vanwege de realisatie van de Nieuwe Hollandse Waterlinie werden gebouwd om er de waterpeilen te kunnen wijzigen als dat militair opportuun leek.

Het plaatselijk door veel groen belommerde, behouden deel van de Koekoeksvaart wordt aan de noordzijde gemarkeerd door de Snelliuskade, waarlangs statige antieke panden kenmerkend zijn voor de sfeer van een oude buitenwijk. Verderop werden de kaden langs de (gedempte) Oude Vecht (Nieuwe) Keizersgracht en Zwarte Water gedoopt.

Vlak voor de monding van het Zwarte Water in de (huidige) Vecht kocht de particulier Jan van Ling aan de kant van de vroegere voorstad Bemuurde Weerd een perceel dat hij transformeerde in een lommerrijke tuin. In het naar hem genoemde groengebiedje kwam een bankje te staan. Bovendien kan er het kunstwerk Ochtend van Peter d'Hont worden bewonderd.

En nu op Geopad

Evenals in de meeste andere brochures van onze Reeks Op Geopad beschreven we ook in dit gidsje een wandelroute. Ze verbindt het station Vaartse Rijn met de plek waar een restant van de Oude Vecht uitmondt in de bredere huidige Vecht. De vijf kilometer lange route volgt zo veel mogelijk de deels gekanaliseerde restanten van de Oude Vecht. Dat is echter niet overal mogelijk.

Route 6,3 km. Voor de GPS RouteYou versie, [klik hier](#).

Tot aan de Biltstraat

1. Het eerste deel van de wandelroute volgt de secties Minstream en Wilhelminaparkkwartier. Voor de wandeling langs de Minstream volgen we vanuit het Utrechtse station Vaartse Rijn eerst de langs het gelijknamige kanaal gelegen Oosterkade. De Vaartse Rijn wordt er aan beide zijden geflankeerd door ten dele monumentale oude bebouwing. Aan de overzijde van het kanaal staat die langs de Westerkade.

2. Aan het eind van de Oosterkade laat het pleintje Ledig Erf ons kennismaken met de er de Utrechtse binnenstad bereikende Kromme Rijn. Die kunnen we rechts via een brug passeren. Voorbij de brug slaan we direct weer rechtsaf. Om even later links de Abstederdijk te volgen. We kunnen dan nog niet direct kennis maken met de Minstream omdat die er verdween. Ze volgde vroeger de zone tussen de dijk en de Tolsteegsingel.

3. Pas voorbij de Looierstraat gaat de Minstream de Abstederdijk vergezellen. Ze verbergt er zich echter eerst achter de bebouwing. Dat wordt anders wanneer we het begin passeren van het in een openbaar pad getransformeerde deel van de Oosterspoorbaan.

We kunnen dan in een deels nog landelijk deel van het voormalige buitengerecht Abstede een eind langs de Minstream lopen. Daarbij worden successievelijk een openbare dierenweide en het volkstuintencomplex Abstede gepasseerd. Even later kan de Minstream alleen nog aan de overzijde gezelschap worden gehouden. Dat is er mogelijk op de Zonstraat. Intussen is de Minstream een wijde bocht naar rechts gaan maken. Dat blijft hij nog even doen, terwijl de Zonstraat ons dwingt rechtdoor te blijven lopen. We moeten dan dus weer afscheid nemen van de Minstream. Even later bereiken we een vijfsprong alwaar rechtsafslaan de mogelijkheid biedt andermaal contact te leggen met de voormalige rivierarm. We kunnen haar dan weer even volgen door linksaf te slaan.

4. Bij een beeldbepalende vroeg twintigste-eeuwse koepelkerk bereiken we daarna de Adriaan van Ostadelaan van de schildersbuurt. Ze overbrugt er de Minstream, die daarna nog over een korte afstand wordt begeleid door de Rembrandtkade. Om vervolgens over te gaan in een smal kanaal, dat eveneens gezelschap geniet van die Rembrandtkade en onderdeel was van een waterweg die de Minstream met de Biltse Grift verbond. Bij het begin van die waterweg is de Oude Vecht waarschijnlijk dichtgeslibd, waardoor we haar nu even niet verder kunnen volgen.

We doen er dan goed aan links de korte Louise de Colignystraat te volgen. Voor ons zien we dan al snel het wondermooie Wilhelminapark. We zouden rechts dan de door boeiende monumentale stadsherenhuizen geflankeerde Koningslaan kunnen volgen als we de sloot willen zien die waarschijnlijk een verbouwd restant van de Oude Vecht is. Nog meer inspireren zal ons echter een wandeling door een lommerrijk deel van het eind vorige eeuw aangelegde Wilhelminapark bij de Koningslaan. Waar bomen het goed doen op de oeverafzettingen van de Oude Vecht.

Om dat te beleven wordt nu de Koningslaan overgestoken. Er volgt dan een ontmoeting met een T-kruising, waar we rechts de verharde weg gaan bewandelen, die de oostkant van het vrij langgerekte park vrijwel in haar lengterichting doorsnijdt. Rechts van de weg passeren we dan het van 1925 daterende theehuis van het park.

De verharde weg brengt ons naar het oostelijk uiteinde van het park, waar we rechts het kleine rosarium Oudwijk passeren en voor ons een grote rotonde zien. In 2017 bezweek daar een bijna 170 jaar oude indrukwekkende solitaire bruine beuk aan de schimmelziekten die hij een aantal jaren daarvoor had opgelopen.

5. Intussen laat de Oude Vecht het andermaal weer helemaal afweten. Oorzaak was nu dat bij de Biltstraat op vrijwel dezelfde plaats een deel van de Biltse Grift werd gegraven. Vermoedelijk heeft de Oude Vecht voordien tussen de Emmalaan en Ramstraat naar het noordnoordwesten gestroomd. In het noordelijke "ontvechte" deel van het Wilhelminaparkkwartier en omgeving toont het geopad ons de door voorname en vaak ook architectonisch boeiende woonhuizen geflankeerde brede groene wandelpromenade Emmalaan. Die is aangelegd op gronden van het voormalige 19de-eeuwse buiten Het Hoogeland dat in de tachtiger jaren van de negentiende eeuw door de gemeente Utrecht werd aangekocht

Aan het eind van de Emmalaan krijgen we op de T-kruising met de Museumlaan het imposante neoclassicistische landhuis van het Hoogeland te zien. Het bepleisterde pand werd in 1825 gebouwd en tien jaar later aan beide zijden verbreed met een zijvleugel. Hendrik van Lunteren ontwierp het landschapsparkje waardoor het landhuis is omgeven. Na een en ander in ogenschouw te hebben genomen laat het geopad ons links de Museumlaan volgen. Al snel bereiken we dan de in 1870 aangelegde Oosterspoorbaan. Daarachter passeren we direct het noordoostelijke uiteinde van de met linden beplante brede wandelpromenade Maliebaan. Die is veel ouder dan de Emmalaan, want al in 1637 aangelegd. Op de baan mocht het in onbruik geraakte maliespel worden gespeeld. Daarbij gaat het er om een bal met een slaghout zo ver mogelijk weg te slaan.

Voorbij de Maliebaan kunnen we langs een restant van het buiten De Oorsprong via de straat Oorsprongpark naar de Biltstraat. Het gepleisterde neoclassicistische huis ervan werd in 1823 gebouwd, maar omstreeks 1880 aanmerkelijk vergroot. Niet lang daarna werd het buiten verkocht. En verrees op een deel ervan de luxe bebouwing waar we nu langs komen.

Vorbij de Biltstraat

6. Benoorden de Biltstraat is de er tot de Alexander Numankade tweetakkige Oude Vecht over grote lengte gekanaliseerd en met name de oostelijke Vechtbedding plaatselijk ook naar haar naaste omgeving verlegd. De vervangen delen van de rivierarm zijn rechte kanalen.

Op de wandelroute krijgen we die niet te zien. En kunnen we tot de Alexander Numankade alleen kennismaken met de interessante westelijke omgeving van de gekanaliseerde en deels verplaatste Vechtlopen. Die mogelijkheid bieden ons enkele op korte afstand van de westelijke Vechtliep vrijwel evenwijdig daaraan aangelegde straten en paden. Daar kunnen we geboeid raken door allerlei architectonisch interessante bebouwing van de voormalige veeartsenijschool en de later naar de Uithof verhuisde Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht.

Voor een nadere kennismaking daarmee gaan we vanuit de Biltstraat de Veeartsenijstraat in. Daar maken we links al snel een uitstapje via de Hoefijzerstraat. Rechts daarvan doen ons er drie om een vierkant plantsoen gesitueerde woninkjes aan een antiek hofje denken.

Na hierdoor te zijn geïnspireerd keren we terug naar de Veeartsenijstraat om die verder te gaan volgen. Links lopen we dan langs een lange rij lage oude panden met een boeiende dakpartij.

Intussen scheidt ons rechts allerlei andere antieke bebouwing van de Biltse Grift. Die is ten noorden van de Biltstraat feitelijk echter de later wat gekanaliseerde en door een lommerrijke zone beschutte westelijke loop van de er tweetakkige Oude Vecht.

Rechts van de Veeartsenijstraat boeit ons vooral de enkele neogotische stijkenmerken presenterende Paardenkathedraal. De naam ervan herinnert aan de tijd dat het een manège was. Even voorbij het tegenwoordig een culturele functie vervullende gebouw is het voormalige Dressuurpark nu een lommerrijk plantsoen.

In deze omgeving gaat de Veeartsenijstraat intussen successievelijk over in het Veeartsenijpad, Hoefmederijpad en de Hoefmederijstraat. Daarbij wijkt de hoofdontsluiting van de vroegere schoolzone even naar links uit. Aldus ontstond voldoende ruimte voor de bouw van het in 1919 voltooide anatomisch laboratorium, waar ook een kliniek voor kleine huisdieren werd ondergebracht. Dat gebouw kan worden gekwalificeerd als een inspirerend voorbeeld van de art deco architectuur. Evenals destijds het hoofdkantoor van de stad Utrecht werd het destijds ontworpen door Joseph Crouwel.

Ter weerszijden van de hoofdingang wordt de voorgevel verlevendigd door een halfronde uitbouw. Het midden van de achtergevel presenteert zelfs een grotere versie van zo'n aanbouw.

De voormalige werkruimten van het gebouw zijn gegroepeerd om een centrale hal, waarboven een glazen koepel voor daglicht zorgt.

Na een in 1918 voltooide restauratie werd het pand grotendeels getransformeerd in een tien woningen tellend appartementencomplex.

7. Na de brede voorgevel van het gebouw te zijn gepasseerd biedt een T-kruising ons de mogelijkheid rechtsaf te slaan en vooral een zijkant van het pand te bewonderen. De Bekkerstraat brengt ons dan via een brug naar de door platanen gemarkeerde Alexander Numankade, die we links gaan volgen. Rechts van de kade raakte een vrij groot terrein in de eerste decennia van de vorige eeuw bebouwd. Er kwamen toen gebouwen met uiteenlopende functies te staan.

Tegen het eind van de vorige eeuw werd het terrein meer een woongebied. Daarbij verhuisde het er gevestigde gemeentearchief grotendeels naar de binnenstad van Utrecht.

Wie daaraan behoefte heeft kan nu bij de kade uitrusten op een bankje van het rechthoekige Kapurplantsoen. Het werd vanuit zijn vier hoeken diagonaal ontsloten door een padenkruis.

8. De Alexander Numankade brengt ons naar de Blauw Kapelse Weg die we oversteken. Aan de overzijde ervan kunnen we de Biltse Grift dan nog volgen via het er op een voormalig bedrijventerrein aangelegde, eind vorige eeuw geopende multifunctionele Griftpark.

De Biltse Grift wordt er thans aan beide zijden geflankeerd door een pad. Wij volgen het pad aan de rechter kant van de gekanaliseerde Oude Vecht. Vandaaruit kunnen we eventueel via een rondje het overgrote deel van het groengebied leren kennen.

We kunnen dan kennismaken met diverse voorzieningen ervan. Dat zijn onder andere een op de afgedekte voormalige stort gerealiseerd "natuurgebied", kinderboerderij, speeltuin, voetbalkooi, ronde uitzichtterp, restaurant en enkele aangeplante bosjes. Ook is er een grote vijver gegraven.

Aan de overzijde van de Biltse Griff herinnert aan de vroegere bedrijvigheid nog een tot appartementencomplex getransformeerd imposant gebouw. Daar functioneerden een fouragebedrijf en veevoederfabriek. Na de sluiting ervan werden er wooneenheden in gerealiseerd. Voorbij het gebouw zien we links het korte zijkanaaltje dat de Biltse Griff met de Weerdsingel verbindt. Het werd in de vorige eeuw onder meer bevaren door de boottreinen die afval transporteerden.

Rechtdoor lopend passeren we via een brug het kanaaltje dat de stort aan de westzijde markeert en verlaten we even later het Griffpark. Op die plek eindigt het verbrede en gekanaliseerde deel van de Oude Vecht en begint de smallere Koekoeksvaart.

9. Die kunnen we echter lang niet overal gezelschap houden. Onze route gaat daardoor nu haken slaan. Daarbij volgen we successievelijk de Menno van Coehoornstraat, Jan van der Heijdenstraat, Simon Stevinstraat, Snelliuskade, Nieuwe Koekoekstraat links, Koekoek- en Havikstraat rechts. Daarbij kunnen we alleen op de Snelliuskade bovenlangs de Koekoeksvaart lopen. Vanuit de Havikstraat is dat ook nog weer even mogelijk wanneer we daar links de straat Nieuwe Keizersgracht inslaan. Maar worden we na het passeren van de Adriaan Bloemaertstraat geconfronteerd met het gedempte deel van de natuurlijke waterloop. We blijven de Nieuwe Keizersgracht echter trouw omdat het gedempte traject er herkenbaar bleef als een ondiep droogdalletje. We komen daardoor terecht op de T-kruising met de Merelstraat. Die wordt rechts dan heel even gevolgd om links het gedempte deel van de Oude Vecht te kunnen blijven volgen. Dat gebeurt dan langs de overzijde van de gedempte waterloop.

De daar aangelegde straat heet Zwarte Water. Dat was de naam van het net als de Oude Vecht deels gedempte gekanaliseerde rechter zijriviertje van de Oude Vecht. Stroomafwaarts van de monding ervan werd de Oude Vecht ook Zwarte Water genoemd. De straat Zwarte Water volgend bereiken we al snel een deel van het gelijknamige water dat niet werd gedempt. We naderen dan de ook behouden Oosterstroom. Dat is een vrij oud kanaaltje. Vroeger markeerde het de noordostrand van de ter weerszijden van de huidige Vecht ontstane rechthoekige Utrechtse voorstad Bemuurde Weerd. Die destijds zijn naam nog eer aandeed. De voorstad was dus ook ommuurd.

Het zal dus weinigen verbazen dat de oude voorstad ook aan de zuidwestzijde door een muur en gracht werd gemarkeerd. Die zijn echter allebei verdwenen. Aan de vrij korte noordwestzijde van de Bemuurde Weerd bleef de benedenloop van het Zwarte Water echter tot zijn uitmonding in de Vecht behouden. De Oosterstroom eindigt daardoor nog op een (scheve) T-kruising met het Zwarte Water. Bij deze driesprong zullen we geïnspireerd raken door de drie antieke met raderen bedienbare sluisjes die er de waterlopen markeren. Het waren waarschijnlijk sluisjes van de 19de-eeuwse Nieuwe Hollandse Waterlinie, waarmee ondiepe inundaties konden worden bewerkstelligd als dat militair opportuun leek.

Degenen die het Zwarte Water daarna nog tot zijn uitmonding in de Vecht gezelschap willen blijven seconderen kunnen vlak bij die rivier links van het Zwarte Water in een lommerrijk plantsoentje op een bankje uitrusten. Het bestaan ervan hebben we te danken aan een particulier die een perceeltje kocht om er een tuin aan te leggen.

Na de confrontatie van het Zwarte Water met de veel bredere Vecht gezien te hebben gaan we in tegenovergestelde richting via de route langs het Zwarte Water terug. Even voorbij de Oosterstroom duikt het geopad rechts dan echter een dat kanaaltje flankerende groenstrook in. Een voetpad brengt ons er naar het erf van de in 1913 gebouwde opvallend hoge stellingkorenmolen Rijn en Zon waar we links de Merelstraat weer opzoeken. Tweemaal kort na elkaar rechts afslaan wordt dan beloond met het bereiken van een halte vanwaar een stadsbus ons naar het Centraal Station van Utrecht kan brengen.

Samenvatting

De oudste noord- en zuidoostelijke buitenwijken van de stad Utrecht liggen grotendeels ter weerszijden van de later plaatselijk gekanaliseerde oudste bovenloop van de Vecht. Die rivierarm was onderdeel van een stroomstelsel dat eeuwenlang voornamelijk slechts een complex moerassige venen ontwaterde. En tientallen kilometers noordelijker het toenmalige Flevomeer van zoetwater voorzag.

Zuidoostelijk van de moerassen meanderde de Kromme Rijn naar het westnoordwesten. Daarbij hoogde de rivierarm met het door hem meegenomen losse bodemmateriaal vooral zijn naaste omgeving maar ook de eigen rivierbedding op. Aldus ontstonden stroomruggen met oeverwallen die soms door het rivierwater overspoeld of geperforeerd werden.

Als gevolg daarvan kwam het rivierwater even voor het gebied waar nadien het centrum van Utrecht ontstond ook terecht in de bovenloop van de Vecht. Die daardoor bovendien wat door de Kromme Rijn aangevoerd bodemmateriaal ging transporteren en afzetten.

Dat bleef zo tot de Kromme Rijn wat verder stroomafwaarts een andere bovenloop van de Vecht creëerde. De rivierarm deed dat vanuit de plek waar hij overging in de een meer westelijke koers prefererende Oude Rijn. Door dit gedrag kreeg de Kromme Rijn de beschikking over drie benedenlopen. Maar marginaliseerde hij tegelijk de betekenis van de oudere bovenloop van de Vecht.

Doordat de Kromme Rijn de Vecht een veelbelovende nieuwe bovenloop schonk ontstond een voor de handel belangrijke driesprong van waterwegen. Het is dan ook geen wonder dat in de omgeving ervan het centrum van Utrecht ontstond.

De oorspronkelijke bovenloop van de Vecht zou daardoor in historische tijd nog lang haar landelijke ambiance behouden. Maar ook gedeeltelijk verdwijnen. Een belangrijke oorzaak daarvan was ongetwijfeld de ontwatering van haar naaste omgeving. Die werd bevorderd door het graven van de oostelijke Utrechtse stadssingels. Maar ook het creëren van de waterweg Utrecht - De Bilt - Zeist. Voor de realisatie van deze vooral als de Biltse Grift bekend geworden verbinding werd het centrale deel van de oude Vechtbedding zelfs gekanaliseerd. Daarbij zou het over grote lengte in haar naaste omgeving worden vervangen door een recht kanaal.

In de tweede helft van de vorige eeuw verdween nog een deel van de noordelijkste Oude Vecht - sectie, doordat het werd gedempt. Al met al is de Oude Vecht lang niet overal in haar oorspronkelijke natuurlijke historische waarde gelaten.

Dat zou overigens ook de beide andere benedenlopen van de Kromme Rijn overkomen. In het reliëfarme deel van Midden Nederland zouden ze eerst net als het op de Kromme Rijn aansluitende deel zowel veel zand en fijner bodemmateriaal aanvoeren en achterlaten als grootschalig gaan meanderen. Waarop al in de Hoge Middeleeuwen werd gereageerd met het afsnijden van enkele grote rivierbochten.

De beschreven wandelroute leidt waar mogelijk langs restanten van de Oude Vecht of haar bedding. Daarbij kunnen ook enkele wijkparken en plantsoenen worden bezocht. Bovendien zijn op de route diverse architectonisch waardevolle gebouwen te zien.

Alle rechten met betrekking tot de tekst en het kaartmateriaal uit deze uitgave berusten bij stichting Telluris. Persoonlijk gebruik van de uitgave is toegestaan maar niet voor zakelijke en commerciële doeleinden tenzij dit schriftelijk met de rechthebbende(n) is overeen gekomen. Voor de foto's is de rechthebbende Stichting Geopark Heuvelrug i.o. of haar rechtsopvolger.